

## TOESPRAAK EKKLESIA AMSTERDAM zondag 7 oktober 2018

### Mijn God is groter! Driestromenland 2/3

Mounir Samuel

Deze tekst is een verbatim verslag van de gesproken toespraak

---

Genesis 22:1-19

Het omstreden verhaal van Abraham (of Ibrahim) en het offer van zijn zoon wordt gelezen. Ik zal mijn persoonlijke reis delen waarin ik weinig heilige huisjes overeind laat, God ontmoet ver voorbij de grenzen van religie, de islam en christendom met elkaar verbind, maar vooral laat zien hoe ik telkens opnieuw moest leren loslaten om juist dat te vinden wat er toe doet.

*Mounir zingt een korte arabische tekst.*

Goedemorgen allemaal. Vrede van God voor u.

Het was zo'n drie jaar geleden dat ik in een hopeloze relatie met een Egyptisch-Nederlandse vrouw verwickeld was. Zij kwam uit de Delta, haar familie althans, in Egypte. Ik uit de Saïd. Dat gaat al niet goed samen. Zij komt uit Mansoera, beroemd om de mooiste meisjes van Egypte. Ik kom uit uit Achoud, beroemd om de koppigste mannen van Egypte. Zij komt uit het gebied waar de moslimbroederschap, ooit in 1928 door Hassan al-Banna is opgericht. Ik kom uit de laatste bastions van de koptische kerk. Ik leefde in die tijd nog in vrouwelijke vorm en dat alleen maakte onze relatie op alle fronten een heel groot taboe. En toen haar moeder ontdekte dat zij met mij omging, alleen met mij omging, van de rest van onze omgang was zij niet helemaal op de hoogte, was dat reden voor haar niet alleen om haar dochter op te sluiten, maar om zichzelf in eerste instantie in brand te steken en vervolgens te proberen zichzelf te verdrinken in de gracht. Als je het over narcistisch ouderschap hebt, is dit denk ik een goed voorbeeld. Ik werd bedreigd door de egyptische gemeenschap in Amsterdam. Van beide religieuze kanten omdat ik met haar was. Christenen vroegen zich af hoe ik in godsnaam met een moslima kon zijn en moslims vroegen zich af hoe ik het in godsnaam in mijn hoofd haalde om hun dochters, in meervoudsvorm, lesbisch te maken want dat was het gerucht dat de ronde ging.

U begrijpt, ik heb het heel druk gehad de afgelopen tijd. Ik was kapot, moe, in een constante staat van onveiligheid, want u moet weten, egyptische amsterdammers of nederlanders van egyptische afkomst of met een egyptische achtergrond, of hoe je het tegenwoordig ook moet zeggen, zijn de vijfde grootste bevolkingsgroep in Amsterdam en er is geen snackbar en geen italiaan, nee ze zijn geen italiaan ze doen alsof, die niet in egyptische handen is. Of argentijn, of grillhouse, of mexicaan, of turks restaurant of steakhouse of kiosk of, nou ja hè.

Dus de ogen en de oren van de gemeenschappen waren altijd overal en ondertussen had ik mijn vrienden die zeiden, ja waarom kies je dan ook voor zo'n vrouw? Waarom moet jij altijd de moeilijke weg kiezen? Waarom val jij altijd, daar waar je niet op mag vallen? Enz. enz.

En ik moet eerlijk zeggen, dat ik in die tijd niet heel dicht bij God was. Hij was altijd daar, zij was altijd in mij, maar ik vond het moeilijk om mij tot God te keren.

Maar ... Macklemore heeft een zeer ongepaste tekst, die ik nauwelijks durf te herhalen, maar hij is wel sterk "*sometimes things get so fucked up that i have to pray*". En ik bereikte dat punt. Dat ik, sorry voor mijn frans, dat ik rondliep in de stad en uiteindelijk dacht, waar kan ik nog een godshuis vinden waarvan de deuren open staan. En ik vond de St. Nicolaaskerk tegenover het centraal station en ging naar binnen. Mijn bedoeling was in stilte te bidden, maar er was op dat moment een spaanstalige dienst aan de gang voor zuidamerikaanse congregatieleden en de zeer swingende priester klapte en zong en begon toen aan

de schriftlezing die ging over dit verhaal in Genesis, over Abraham en zijn offer.

Nu spreek ik geen spaans maar het wonder van Pinksteren houdt nooit op. Op het moment dat ik in kerkdiensten kom, welke taal het ook is, ik versta opeens alles. En ik dacht het zal toch niet zo zijn, dat nu ik hier binnenkom om te bidden hij begint over Abraham en Izaak?

En ik moest onherroepelijk denken aan mijn vader die toen hij vijf zes jaar oud was en in een publieke school zat in een arme volkswijk in Caïro, en er werd godsdienstles gegeven, maar u begrijpt islamitische godsdienstles. En de leraar, de meester, had het over Ibrahim die Ismaël offerde, wat moslims geloven. Maar mijn vader, braaf koptisch kind dat hij was elk weekend in de zondagsschool, stond op en zei, nee, het was Izaak. Wat zeg jij? Het was Izaak. Wat zeg jij? En tot op de dag van vandaag heeft mijn vader de lidtekens van de riem van de meester op zijn lichaam.

En ik dacht, is dit dan de les God, die u mij wilt geven? Twee geloven op een kussen, daar slaapt de duivel tussen? Ik mag niet met een moslima zijn. Is dit wat ik moet leren?

En ik dacht ook aan mijn bezoek in 2011 aan Al Khalil, beter bekend als Hebron in Palestina, beter bekend als de Westelijke Jordaanoever, waar in een moskee het stoffelijk overschot van Abram of Ibrahim of Abraham zou liggen.

De moskee is opgesplitst. Er is een muur ingebouwd en de helft van de moskee is met allemaal doeken met daarop hebreeuwse teksten overdekt en er is een synagoge van gemaakt. Beide delen zijn ook nog eens opgesplitst tussen man en vrouw dus u moet bedenken er is een heel raster aan vakjes en daar, in het midden, ligt het mausoleum waarin naar verluidt het stoffelijk overschot van de grote aartsvader met aan beide kanten tralies, waardoor je met heel veel moeite een glimp van de kist op kan vangen van het mausoleum. En als je heel goed kijkt net dat andere volk, die andere kinderen, die andere nazaten van Abraham in de ogen kan zien. En ik wist niet of ik nu naar het joodse deel moest gaan of naar het islamitische deel. Ik wist niet hoe ik mij daar als christen en als niet-israëliër niet-palestijn toe moest verhouden. En het is haast onbegrijpelijk daar te staan en te weten hoe in 1993 een israëliische arts in militair uniform dertig palestijnen tijdens het vrijdagmiddaggebed heeft doodgeschoten. Om alle security en checkpoints eromheen te zien en een weg ernaar leidt met twee bordjes: voor moslims, voor joden, met een muur ertussen. De muur is net zo hoog dat je alleen de ogen en de kruin van de andere passerende partij kan zien.

We zijn heel ver afgezakt als mens.

En ik dacht aan dit alles en voor een seconde wou ik het opgeven, dacht ik "ok u heeft gelijk: Ik had nooit met een moslima moeten zijn. Het spijt me."

Tot er een andere stem in mij klonk, zacht als een fluistering en luid als onweer die zei "niemand heeft het begrepen." Het verhaal van Abraham gaat niet over de zoon en of het Izaak is of Ismaël.

We hebben afgelopen augustus offerfeest gehad en heel niet-islamitisch Nederland heeft zich weer druk kunnen maken over wel of niet halal slachten van al die zielige schapen. Ondertussen hebben we ons heerlijke biologische ahum pardon bio-industriële biefstukje gegeten.

Maar het verhaal van Abraham of Ibrahim gaat niet over welke zoon is geofferd. (Hoewel ik daar een persoonlijke preferentie mee heb op basis van bepaalde historische aannames. Die je net zo goed weer kan betwisten. )

Als christen is het een voorspiegeling van de zoon, de mensenzoon, die zichzelf gaf. God die zichzelf gaf. En ook dat vinden mensen hopeloos wreed. Ik had laatst nog een gesprek met een persoon die zichzelf als atheïst definieerde die zei: Dat verhaal van Abraham dat is voor mij een bewijs dat God niet bestaat. Hoe kan je nou je eigen zoon offeren?

En dan zeg ik: Dat verhaal van Abraham is voor mij de reden waarom God bestaat. Zoveel van ons te houden dat je jezelf offert.

Jesus is slechts een menselijke bespiegeling voor mij als het gaat om God. Maar ik wil me ook niet daar nu op dat terrein begeven, want ik begreep dat jullie dat soms een beetje ongemakkelijk vinden. Dus ik zal één keer zeggen Jezus Leeft Hallelujah en dan zijn jullie allemaal weer uit jullie ongemak. Als we nu in een afro-amerikaanse kerk waren had ik Amen Hallelujah gehad.

Het besef dat tot mij doordrong daar in die kerk en, God heeft humor, zij het soms een beetje wrange want, u begrijpt, vervolgens in die maanden daarop: ik zet de teevee aan, af en toe nog: Abraham. Ik doe een boek open: Abraham. Ik sla de bijbel open: Genesis Abraham.

Ik werd helemaal gek op een gegeven moment. Mensen kwamen soms naar me toe: "je heet toch Mounir Ismaël?" Ik heet Samuel hè. Het was echt. . . Hoe heette je vader ook alweer, Izaak? Het was te absurd voor woorden dus ik moest aan dat Abrahamverhaal geloven en ging het dus lezen, lezen, lezen en nog meer lezen en net zolang naar dat schrift staren totdat het in beweging kwam.

Het verhaal van ABRAHAM GAAT OVER IDENTITEIT.

Abraham, ooit geboren als Abram of Awram, een man zonder kinderen die maar één wens heeft, zeker in die cultuur. Zó, en in die tijd zó bepalend voor alles, want wat bouw je op als je het niet door kan geven? En aangezien geen een mens eigenlijk wil sterven het verlangen naar onsterfelijkheid, nageslacht, we hebben er net over gezongen. En zó en hij krijgt het niet, God belooft het hem wel, hij krijgt het niet. En hij wacht en hij wacht tot zijn vrouw het huilen voorbij is en gewoon lachen moet. En in die drang naar het krijgen van een zoon en de vertwijfeling over die belofte, die wel is uitgesproken maar niet gemanifesteerd wordt, krijgt hij uiteindelijk zelfs een kind met Hashe, zoals zij in de islam wordt genoemd of Hagar, een egyptische. Ik snapte wel weer die zwakte daarvoor. En krijgt hij een, wat wij nu heel onbeleefd en volgens mij compleet verkeerd, een bastaardkind noemen, Ismaël. Maar ook hij, althans volgens de joden, die hebben ook hun eigen belang daarbij, is niet de beloofde zoon. En ze moeten nog langer wachten. Extra lang zelfs, omdat Abraham zoals zoveel bijbelse figuren het heft in eigen handen nam en God een handje dacht te helpen. Is mij natuurlijk totaal onbekend! En uiteindelijk krijgt hij zijn zoon en zijn naam wordt ook veranderd van Abram naar Abraham, Vader van vele volken. Nu is niet alleen die zoon zijn hele zielsverlangen, het is ook zijn identiteit geworden. Het is letterlijk zijn naam geworden.

En het was alsof God aan mij vroeg, of mijn geweten voor degenen die daar moeite mee hebben, durf jij je grootste verlangen aan mij te geven in het vertrouwen dat mijn plannen voor jou slechts beginnen waar jouw ideeën eindigen?

Durf jij jouw hart, jouw grootste liefde op dat altaar te leggen in het vertrouwen dat ik al in de oplossing heb voorzien?

Het was een mooi lied dat we net zongen, maar het klopt niet. Er wordt gezongen dat Izaak wordt meegenomen als het lam. Maar als je de schriftlezing hebt gevolgd en in verschillende vertalingen hebt gelezen staat er iets anders. Er staat allereerst dat Abraham tegen zijn knechten of tegen die jongens zegt, "wij zullen terugkeren."

Nou, majesteitis pluralis bestaat pas sinds de 17e eeuw, dus dat bedoelde Abraham hier niet en zulke grootheidswaanzin had ie ook weer niet. Het andere is wat hier gezegd wordt: "God ziet het lam."

Prachtige vertaling. In andere vertalingen staat "God voorziet in het lam".

En dat zegt Abraham als antwoord op zijn zoon wanneer die vraagt, "we hebben hier het vuur, we hebben het hout, maar waar is het offer?"

En toen hij op het punt stond zijn zoon te offeren, en ik kan me niet eens voorstellen hoe vertwijfeld en verbijsterd hij daar moet hebben gestaan. Want opnieuw had hij een belofte, een innerlijk vertrouwen dat

God zou voorzien, maar dat wordt wel tot het eind gepusht.

En daar is dan de ram. Er zijn theologen die zeggen dat, als je kijkt naar de hoogte van de berg Moria daar helemaal geen bokken en rammen en schapen zo hoog komen. Dat het boven die grens is. En dat God het dus zelf al vooruit zou moeten hebben gestuurd. Gelijk met Abraham en de jongen.

En ik ging nadenken over dit idee dat God ons soms een kleine NEE geeft voor een groter JA.

Vóór dit bijna-offer was Abraham een man met anderhalve zoon. Daar komt het eigenlijk op neer.

Uiteindelijk is hij ook tot twee keer toe verdreven en is hij uit zijn leven.

Na dit offer is Abraham de vader van ons allen. Van joden, van moslims en van christenen. Zoals Paulus dat zo mooi verwoordt: Die via het bloed van Christus erfgenamen zijn geworden van de belofte aan Abraham. Abraham ook als vader van palestijnen én Israëliërs. Van Arabieren én van de joden. Misschien zelfs van mij. Heel ver terug. Al vind ik het idee van Ramses II als voorvader ook leuk.

En... het lukte mij niet haar los te laten. Het lukte mij niet haar te laten gaan. Ook al leert de Libanese dichter Kahlil Gibran: als je echt van iemand houdt laat haar los. Komt ze terug, dan is ze de jouwe, zo niet, dan is ze het nooit geweest.

Maar dat lukte mij niet en uiteindelijk heb ik zo halsstarrig vastgehouden zelfs al was Abraham nu dag en nacht in mijn gedachten, dat het niet alleen heel lelijk geknapt is, maar we uiteindelijk allebei, misschien nog steeds wel, herstellende zijn.

Ik kreeg daarna opnieuw een partner, deze keer was ze Marokkaans-Nederlands.

Nu was ik voor de wereld man. Dan denk je ok, gayprobleem opgelost. Blijkt dat het voor veel moslims makkelijker is te accepteren dat iemand dan homoseksueel zou zijn dan als vrouw met een christelijke man. Dus het probleem werd nog groter. En opnieuw die woede, die afkeer, de kritiek van feitelijk iedereen: Waarom ben je ook met een moslim? Hoe werkt het überhaupt? Was is dit voor relatie? Hoe hebben jullie geslachtsgemeenschap? Dat schijnt een hele normale vraag te zijn. En hoe werkt het met die religies? Hoe kan jij zijn wie je bent en christen? Hoe kan jij met een moslim zijn? Hoe kan zij met jou zijn? En echt, van collega's tot vrienden, tot mijn eigen ouders. Gek werden we ervan. En gek werden we gemaakt, tot de twijfel en de afkeer en de muren van anderen uiteindelijk een Israëlische muur werd tussen ons en ik opnieuw mijn liefde moest verliezen. Althans, mijn geliefde. De liefde is en blijft. En zij groeit slechts. Dat is ook weer zo'n wonderlijk iets.

En ik dacht na over dit menselijk onvermogen echt los te laten, echt over te geven. Het mooiste van de islam vind ik die notie van volledige overgave. Dat is precies hetgeen waar in de westelijke wereld het meest weerzin tegen is.

Ze zien het als slavernij, die onderwerping aan God. Ik zie het als bevrijding. Te weten dat God speelt in alle ruimte die ik hem geef. Dat elke centimeter die ik aan hem overhandig hij in kilometers verandert. Dat is een ongelooflijke grenzeloosheid.

Nou vind ik bepaalde opvattingen binnen de islam de meest bevrijdende absoluut niet. Ik ben erg tegen wetjes en regeltjes. Laten veel moslims zich nu precies daar halsstarrig aan vast klampen. Maar dat ben ik ook van de bible-belt gewend, als ik heel eerlijk ben. Mijn Hollandse kant is zeer strikt calvinistisch en als we het over Shariawijken hebben dan denk ik, nou ja Urk en Staphorst gaan goed in de richting.

Wat dat betreft kunnen Selaïsten en christenen een monsterverbond sluiten, denk ik. Ik bespeur hier enkele gevoeligheid!

Maar dan, God te kennen, voorbij de regels en de wetjes. In een daadwerkelijke relatie.

In mijn boek schrijf ik, het grootste gevaar van mensen is om religieus te zijn, niet gelovig. Godsdienst te kennen en niet God. Het is opnieuw een vastklampen van eigen identiteit, van een naam: ik ben christen, ik ben moslim, ik ben Nederlander, ik ben. . . , die ons belet daadwerkelijk dat te zijn voorbij die extraliteiten.

Abraham was een vader ja, maar hij was ook zo veel meer dan dat. Dat vergat hij zelf in zijn kwetsbare vaderschap. En als wij nou in deze tijd, in deze identiteitsstrijd, in die tijdspolitiek naar onszelf kijken, waar ontlene wij dan onze identiteit aan?

Kunt u daadwerkelijk zeggen dat u bereid bent u en de identiteiten of die nou is van vrouw of man van, moeder, uw beroep? Je zal maar op een verjaardag komen en inbetween jobs zijn, want werkeloos wil je natuurlijk niet zeggen, nederlander, wat dat ook moge zijn, volgens Maxima bestaat die niet. Christen, of iets in die richting. . . Zijn we bereid dat op te geven om daadwerkelijk de ander te ontmoeten, op grond van volledige gelijkheid? Om elkaar in de ogen te zien en te beseffen dat we feitelijk allen broeders en zusters zijn van elkaar, of liever een minder gendergerelateerde term, kinderen van de allerhoogste? Allah, God?

Ik bid altijd tot Allah, In het arabisch is dat simpelweg het woord voor God. Nog zo'n misvatting. Wij gebruiken taal om ons van elkaar te vervreemden.

Ik kan niet zeggen dat ik geleerd heb God te vertrouwen in die mate dat ik zou willen. Mijn verlangen naar liefde en romantiek en mijn zwakte voor vrouwen, wat dat betreft ben ik echt een he-man met een she-weakness, leidt mij vaak in zeer ingewikkelde, complexe situaties die mij eerder breken dan opbouwen. Maar ik leer langzaam wel realiseren, zoals . . . - het is mooi dat we net dat lied zongen van de schepping van de mens - Adam was niet aan het rennen en zoeken naar Eva, hij sliep. Volgens mij mogen we meer rusten in het vertrouwen dat God voorziet. Wetende dat hij al het antwoord aan het weven is, terwijl wij rusten en slapen in zijn hand, op zijn hand, of op haar hand, of op die hand.

De taal heeft veel veranderingen ondergaan.

Toen ik met mijn marokkaans-nederlandse geliefde was en wij constant op onze religie werden aangevallen door feitelijk iedereen en alles, raakten wij steeds meer uit elkaar gedreven. Ik ging de ramadan houden, ik probeerde mij te verdiepen in haar geloofsbeleving, zij had er eigenlijk zelf veel strijd en moeite mee. Toen ik haar leerde kennen was zij een vertwijfeld nauwelijks moslim. Toen wij uit elkaar gingen sprak ze ongeveer de geloofsbelijdenis driehonderd keer per dag uit in ruzies naar mij. Ze was bang om haar identiteit te verliezen. En ook ik vroeg me soms af of het mij wel lukte om christen te blijven op deze manier. Maar toen het uitging dacht ik, ok er is altijd een groter plan voor pijn. Wat is, waar is de ram in dit verhaal?

Dat werden uiteindelijk dat boek, mijn artikelenreeks De hervormingsfundamentalisten voor De Groene. Aanstaaende week verschijnt er een nieuw portret. Mijn rondreis door de vele islamitische gemeenschappen van Nederland. De massale liefde en steun voor mij. Het bidden in moskeeën, zelfs selafistische, waar ik met open armen en een kus op beide wangen werd verwelkomd. De debatten die ik voor De Groene mag organiseren, waarin uiteindelijk moslims zelf mét zichzelf in gesprek gaan over die kwesties die er toe doen, zonder zich constant op één entiteit te zien aangevallen of tot dat te worden gereduceerd.

En ik zie een beweging, een beweging van liefde. En een beweging van het durven kijken en reiken voorbij de grenzen van de eigen halsstarrige identiteit.

En als ik deze preek, die niet zo mag heten, mag eindigen, dan graag met een kort lied, dat ik zing vrijwel elke dag, wanneer ik met moeilijke uitdagingen geconfronteerd wordt. Of het nu gaat om familie of transfobie of verlies, afscheid van mensen die ik liever nog even wat langer in mijn leven had willen houden. Het gaat zo: I'll stand with arms high and heart abandoned, in awe of the one, who gave it all. I'll stand my soul, Lord. To you surrendered. All I am is yours.

(Ik sta met de armen hoog en het hart verlaten, onder het ontzag van degene, die alles bewaart. Ik zal mijn

ziel verdragen, Heer. Aan u overgegeven. Ik ben alleen de jouwe.)

En dat te zingen, net zolang tot je klapt, tot je lacht, tot je je opgetild voelt, voorbij welke berg ook. Dat is het mooiste wat er is. Amen.